

Kacper Leśny

e-mail: 181885@student.ue.wroc.pl

ORCID: 0009-0004-5372-1431

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Rozliczenia dochodów i strat z inwestycji w fundusze kapitałowe

DOI: 10.15611/2024.44.4.08
JEL Classification: G11, K22, K34

Streszczenie: Fundusze kapitałowe stanowią jeden ze sposobów inwestowania kapitału, oferując inwestorom dostęp do różnorodnych instrumentów finansowych. Stosowana przez fundusze kapitałowe dywersyfikacja wpływa na zminimalizowanie ryzyka inwestycyjnego. Aspekty związane z rozliczaniem podatków dotyczących inwestycji są dla inwestorów szczególnie istotne w kwestii możliwości pomniejszenia swoich zobowiązań podatkowych i dokonywania czynności optymalizacji podatkowej. Celem artykułu jest przedstawienie wpływu zmian podatkowych dotyczących rozliczania dochodów i strat z inwestycji w fundusze kapitałowe. Zastosowanymi metodami badawczymi są analiza piśmiennictwa, aktów prawnych, analiza porównawcza oraz obserwacja. Spośród najważniejszych wniosków wynikających z niniejszego artykułu można przedstawić pozytywny wpływ zmian legislacyjnych na wzrost skłonności społeczeństwa do inwestowania w fundusze kapitałowe i oferowane przez nie produkty, co w dłuższej perspektywie może wpłynąć na zwiększenie bogactwa społeczeństwa oraz rozwoju gospodarki.

Słowa kluczowe: fundusze kapitałowe, inwestycje, prawo podatkowe, dochód, strata

© 2024 Kacper Leśny

Praca opublikowana na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe (CC BY-SA 4.0). Skrócona treść licencji na <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.pl>

Cytuj jako: Leśny, K. (2024). Rozliczenia dochodów i strat z inwestycji w fundusze kapitałowe W: M. Biernacki, R. Kowalak (red.), *Rachunkowość* (s. 74-81). Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.

1. Wstęp

Dynamiczne warunki rynkowe i informacja, będąca kluczowym czynnikiem w podejmowaniu decyzji, sprawiają, że tematyka inwestowania wymaga od inwestorów fundamentalnego zrozumienia rynków finansowych i wydarzeń, które mają na nie wpływ, jak i coraz bardziej złożonych regulacji podatkowych dotyczących uzyskanych dochodów lub poniesionych strat z ulokowania kapitału w instrumenty finansowe. W tym kontekście inwestorzy coraz częściej sięgają po rozwiązania oferowane przez fundusze kapitałowe będące elementem globalnego systemu finansowego. Instrumenty inwestycyjne w postaci funduszy kapitałowych pełnią rolę produktów zapewniających inwestorom elastyczność oraz dywersyfikację stanowiącą element

wpływający na zmniejszenie ryzyka inwestycyjnego. Dodatkowym czynnikiem, który inwestorzy muszą uwzględnić w procesie doboru składników portfela inwestycyjnego, jest poziom złożoności przepisów podatkowych dotyczących przychodów uzyskiwanych z procesu inwestycji. Kompleksowe zrozumienie aktualnego otoczenia podatkowego jest szczególnie istotne z punktu widzenia rozliczenia dochodu lub poniesionej straty z inwestycji w instrumenty finansowe (Dawidowicz, 2023, s. 40-60).

W obszarze współczesnego rynku finansowego, cechującego się dynamicznym charakterem i zmiennymi warunkami, inwestowanie staje się przedmiotem badań i analiz naukowych. Wśród różnorodnych instrumentów inwestycyjnych, które przyciągają uwagę coraz większej liczby inwestorów, znajdują się fundusze kapitałowe, które reprezentują kompleksowe struktury inwestycyjne, zbierając kapitał od wielu inwestorów i zarządzając nim poprzez lokowanie środków w różnorodne klasy aktywów, takie jak akcje, obligacje czy nieruchomości (Sokołowska, 2011, s. 580-584). Kluczowym aspektem przemawiającym za inwestowaniem w fundusze kapitałowe jest zastosowanie zasady dywersyfikacji, która ma na celu minimalizację ryzyka związanego z wahaniami wartości poszczególnych instrumentów finansowych. W kontekście dynamicznych zmian na rynku, fundusze kapitałowe stają się istotnym przedmiotem badań, szczególnie w kontekście ich roli jako narzędzi optymalizacji portfela inwestycyjnego. Niezmiernie ważne jest również zagadnienie rozliczania podatkowego związane z inwestycjami w fundusze kapitałowe. Optymalizacja tego procesu wymaga szczegółowej analizy zmian legislacyjnych i ich wpływu na skuteczność oraz efektywność inwestycji, co jest kluczowym punktem rozważań w niniejszym artykule (Samotyłk, 2023, s. 104-127).

Celem artykułu jest przedstawienie wpływu zmian podatkowych dotyczących rozliczania dochodów i strat z inwestycji w fundusze kapitałowe. W dalszej części tekstu zostaną wskazane oraz porównane zmiany prawne dotyczące rozliczania dochodów i strat z inwestycji w fundusze kapitałowe, aby w pełni przedstawić proces ewolucji regulacji podatkowych i ich wpływu na rynki finansowe w Polsce. Zastosowanymi metodami badawczymi są analiza literatury, aktów prawnych, analiza porównawcza oraz obserwacja.

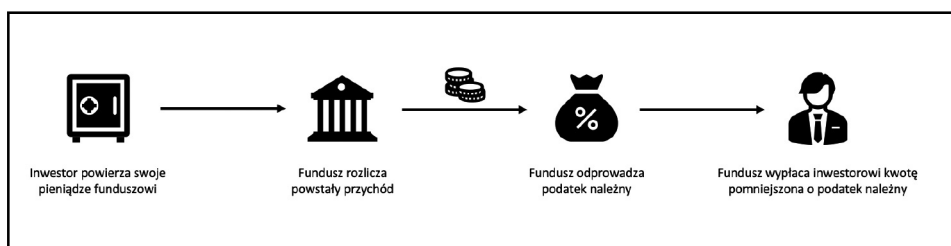
2. Zakres zmian legislacyjnych dotyczących rozliczania dochodu i straty z inwestycji w fundusze kapitałowe

Od 1 stycznia 2024 r. zastosowanie ma nowelizacja z dnia 26 maja 2023 r. przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych w zakresie rozliczenia dochodu i straty podatku dochodowego od zysków powstałych w zakresie inwestowania przez osoby fizyczne w instrumenty uczestnictwa w funduszach kapitałowych. Zgodnie z treścią ustawy z dnia 26 maja 2023 r. o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2023 r., poz. 1059), która wprowadziła nowelizacje przepisów podatkowych, m.in. w zakresie podatku dochodowego od osób fizycznych, art. 30b ust. 1 pkt 5 otrzymał brzmienie: „(...) ze świadczeń otrzymanych z do-

chodów funduszu kapitałowego, jeżeli statut przewiduje wypłaty z tych dochodów jego uczestnikom bez umarzenia, odkupywania, wykupywania albo unicestwienia w inny sposób tytułów uczestnictwa w takim funduszu”. Wprowadzona nowelizacja oznacza, że od 1 stycznia 2024 r. podatnicy będący osobami fizycznymi posiadającymi jednostki uczestnictwa w funduszu kapitałowym będą dokonywać samodzielnego rozliczenia i zapłaty podatków dla dochodów uzyskanych z tytułu odkupienia lub konwersji jednostek uczestnictwa w funduszu kapitałowym. Będą oni także musieli dokonać rozliczenia na podstawie otrzymanej od funduszu kapitałowego, w którym mają ulokowane środki, informacji PIT-8C. Informacja podatkowa przekazywana podatnikom będzie zawierać dane dotyczące przychodów podatkowych, kosztów uzyskania przychodu dla zrealizowanych w roku podatkowym operacji odkupienia lub konwersji jednostek uczestnictwa w funduszu.

Istotnym elementem wprowadzonej zmiany legislacyjnej będzie możliwość dokonania kompensacji uzyskanych dochodów i poniesionych strat z tytułu odkupienia lub konwersji jednostek uczestnictwa w funduszu z dochodami i stratami z innymi instrumentami inwestycyjnymi wymienionymi w treści art. 30b ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych. W praktyce oznaczać to będzie, iż podatnicy będą mogli kompensować poniesione straty i uzyskane dochody dla różnych grup instrumentów finansowych z inwestycjami w fundusze kapitałowe, co dotychczas nie było możliwe.

Wprowadzona przez ustawodawcę zmiana dotyczyć będzie osób fizycznych będących inwestorami w fundusze kapitałowe bez względu na to, czy dana osoba posiada inne instrumenty finansowe. Kwestią zmienną wprowadzonego rozwiązania jest rozliczenie oraz zapłata podatku przez podatników, a także sporządzanie deklaracji podatkowych.

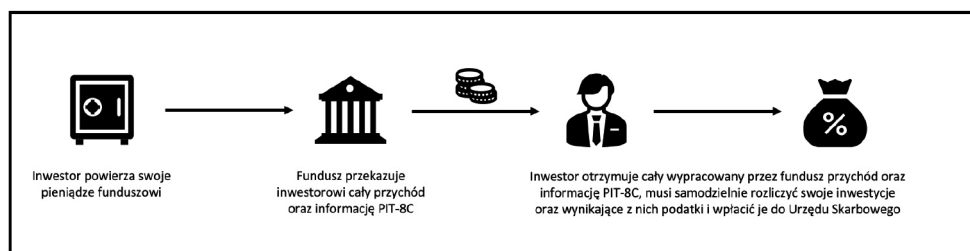

Rysunek 1. Proces podatkowego rozliczenia inwestycji w fundusze kapitałowe przed 1 stycznia 2024 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie (Infor.pl, 2023b).

Rysunek 1 przedstawia proces rozliczania podatku od wypracowanego przychodu z tytułu uczestnictwa w funduszach kapitałowych, który obowiązywał przed wprowadzeniem zmian legislacyjnych, czyli przed dniem 1 stycznia 2024 roku. W pierwszym etapie inwestor powierzał funduszowi swój kapitał, nabywając jego jednostki. Następnie występowała sytuacja, w której fundusz wypracował dla in-

westora przychód powstały ze wzrostu wartości składników aktywów nabywanych przez fundusz w ramach danego portfela inwestycyjnego. Kolejną fazą było odprowadzenie przez fundusz podatku należnego z tytułu uzyskania przychodu od zysków kapitałowych. Ostatnim etapem było przekazanie przez fundusz dla inwestora wypracowanej kwoty pomniejszonej już o podatek należny odprowadzony do urzędu skarbowego. W takim schemacie inwestor nie musiał wykonywać żadnych dodatkowych czynności poza ulokowaniem w fundusz kapitałowy swoich środków. Podatnik nie zajmował się rozliczeniem prowadzonych inwestycji oraz wyliczeniem od nich odpowiednich podatków i ich zapłaty. W tym schemacie rolę płatnika pełnił fundusz kapitałowy, któremu inwestor powierzał pieniądze, nabywając od niego jednostki uczestnictwa.

Rysunek 2. Proces podatkowego rozliczenia inwestycji w fundusze kapitałowe po 1 stycznia 2024 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie (Infor.pl, 2023b).

Rysunek 2 obrazuje proces podatkowego rozliczenia inwestycji w fundusze kapitałowe po dniu 1 stycznia 2024 roku. W przedstawionym procesie różnice polegające na zmianach legislacyjnych rozpoczynają się już w trakcie drugiego etapu. Fundusz kapitałowy przekazuje inwestorowi całość wypracowanego przychodu z tytułu wzrostu wartości jednostek uczestnictwa funduszu, w które inwestor zainwestował swoje środki pieniężne. Następnym krokiem procesu podatkowego rozliczenia jest otrzymanie przez inwestora całości przychodu niepomniejszonego o podatek należny wraz z przygotowaną przez fundusz informacją PIT-8C, która zawiera wykaz wszystkich transakcji inwestycyjnych, uwzględniających wartość przychodów podatkowych oraz kosztów uzyskania przychodu. Na podstawie otrzymanej informacji PIT-8C podatnik musi rozliczyć wszystkie swoje transakcje i wyliczyć dla nich podstawę opodatkowania i podatek należny. Ostatecznie to podatnik jest obowiązany wpłacić do urzędu skarbowego podatek należny z tytułu zysków kapitałowych, w tym przypadku w związku z inwestycją w fundusz kapitałowy. W nowym schemacie rozliczenia podatkowego inwestycji w fundusz kapitałowy inwestor jest jednocześnie podatnikiem i płatnikiem podatku od zysków kapitałowych wynikających z funduszu kapitałowego. To na inwestorze spoczywają obowiązki poprawnego wyliczenia i wpłacenia podatku oraz sporządzenia deklaracji podatkowej PIT-38. Należy zatem zauważyć, iż w obecnie obowiązującym porządku prawnym inwestor uzyskał

nowe obowiązki wynikające z podjęcia czynności inwestowania w fundusze kapitałowe. Ponadto kluczową zmianą wprowadzoną od 1 stycznia 2024 r. jest możliwość dokonania kompensacji dochodów i strat z tytułu umarzenia, odkupienia, konwersji jednostek uczestnictwa, w tym także z dochodami i stratami z innych inwestycji kapitałowych, takich jak z odpłatnego zbycia udziałów w spółce, udziałów w spółdzielni, papierów wartościowych, w tym z odpłatnego zbycia papierów wartościowych na rynku regulowanym w ramach krótkiej sprzedaży, z odpłatnego zbycia pochodnych instrumentów finansowych, z realizacji praw wynikających z papierów wartościowych i pochodnych instrumentów finansowych, z tytułu objęcia udziałów w spółce albo wkładów w spółdzielni w zamian za wkład niepieniężny.

Warto nadmienić, iż wprowadzone zmiany legislacyjne nie dotyczą opodatkowania rozwiązań w postaci produktów emerytalnych, jak IKE, IKZE, PPE lub PPK, a także świadczeń otrzymywanych z dochodów funduszu kapitałowego, jeżeli statut funduszu przewiduje wypłaty z tych dochodów jego uczestnikom bez odkupywania jednostek uczestnictwa w takim funduszu. Zmiana przepisów nie wpływa także na brak opodatkowania zamiany jednostek uczestnictwa dokonywanej w ramach funduszu parasolowego.

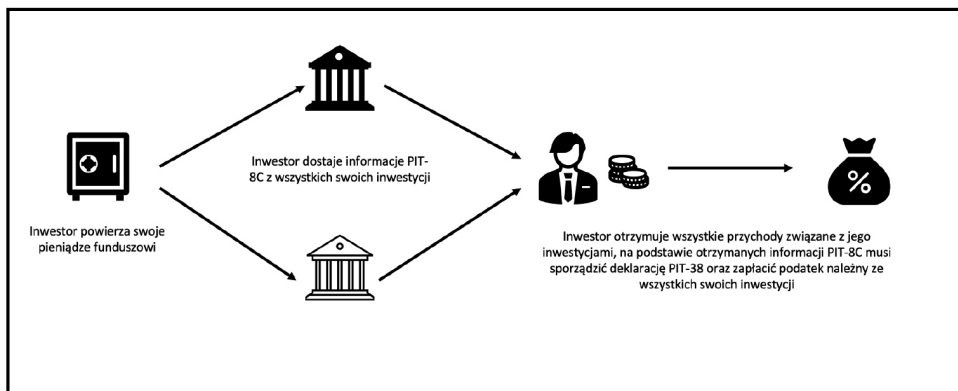
3. Główne korzyści zmiany sposobu rozliczenia podatkowego inwestycji w fundusze kapitałowe

Pierwszym pozytywnym aspektem wynikającym ze zmiany sposobu rozliczania podatkowego inwestycji w fundusze kapitałowe jest zapłata potencjalnego podatku z tytułu odkupienia, konwersji jednostek uczestnictwa w funduszu dopiero w rozliczeniu rocznym, czyli dla standardowego terminu do końca kwietnia roku następującego po roku podatkowym. Powyższa możliwość stwarza okazję dla inwestora do dysponowania środkami w niepominiejszej wersji o podatek należny i sprawia, że inwestor posiadając większy kapitał, może zarobić potencjalnie więcej pieniędzy. Obecnie stosowane rozwiązanie sprzyja reinwestycji środków uzyskanych z poprzednich inwestycji.

Drugim aspektem, wpływającym na uznanie wprowadzonego w zmienionych przepisach podatkowych rozwiązania za słuszne, jest możliwość dokonania kompensaty z tytułu umarzenia, odkupowania, konwersji jednostek uczestnictwa w funduszu kapitałowym z zyskami dotyczącymi innych instrumentów finansowych. Podlegająca kompensacie strata, co do zasady, jest rozliczana przez pięć kolejnych lat następujących po roku jej poniesienia, z tym że kwota obniżenia w którymkolwiek z tych lat nie może przekroczyć 50% wysokości tej straty.

Rysunek 3 ilustruje proces rozliczenia podatkowego dla inwestycji w fundusze kapitałowe i inne instrumenty finansowe po 1 stycznia 2024 roku. W pierwszej fazie inwestor powierza swoje pieniądze funduszowi, a następnie dostaje informację PIT-8C dla wszystkich swoich inwestycji, zarówno tych w fundusze kapitałowe, jak i te związane z innymi instrumentami finansowymi, np. akcjami, pochodnymi instru-

mentami finansowymi itp. W ostatecznej fazie procesu to inwestor jest zobligowany do poprawnego rozliczenia swoich inwestycji dla wszystkich instrumentów, w które lokował kapitał. Inwestor pełni w tym schemacie jednocześnie rolę podatnika i płatnika. W związku z tym jest on zobligowany do wpłaty podatku należnego z tytułu zysków kapitałowych do urzędu skarbowego.

Rysunek 3. Proces rozliczenia podatkowego dla inwestycji w fundusz kapitałowy i pozostałych inwestycji po 1 stycznia 2024 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie (Infor.pl, 2023b).

Główną przyczyną nowelizacji przepisów od 1 stycznia 2024 r. jest umożliwienie uczestnikom funduszy kapitałowych rozliczania strat z tytułu odkupienia, konwersji jednostek uczestnictwa w funduszach kapitałowych. Warto nadmienić, iż podatnicy pierwsze zastosowanie wprowadzonych zmian wykorzystają dopiero w 2025 r. za rok 2024 w terminie do 30 kwietnia 2025 r.

Dodatkowo warto przytoczyć zakres strat, z jakich tytułów będą pomniejszane dochody z odkupienia, konwersji jednostek uczestnictwa w funduszu kapitałowym. Zgodnie z treścią art. 9 ust. 6 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych straty z następujących tytułów podlegają rozliczeniu:

- z odpłatnego zbycia udziałów (akcji) w spółce, udziałów w spółdzielni, papierów wartościowych, w tym z odpłatnego zbycia papierów wartościowych na rynku regulowanym w ramach krótkiej sprzedaży;
- z odpłatnego zbycia pochodnych instrumentów finansowych;
- z realizacji praw wynikających z papierów wartościowych i pochodnych instrumentów finansowych;
- z tytułu objęcia udziałów (akcji) w spółce albo wkładów w spółdzielni w zamian za wkład niepieniężny;
- z umorzenia, odkupienia, wykupienia albo unicestwienia w inny sposób tytułów uczestnictwa w funduszach kapitałowych.

Podsumowując powyższe, należy stwierdzić, że osoby fizyczne, które postanowią inwestować w fundusze kapitałowe, od 1 stycznia 2024 r. będą zobowiązane do pełnienia roli podatnika i płatnika w procesie rozliczenia przychodów z tytułu zysków kapitałowych dla inwestycji w fundusze kapitałowe oraz inne instrumenty finansowe. Pomimo zwiększonych formalnych elementów podatnicy będą mogli rozliczyć stratę z tytułu udziałów w funduszach kapitałowych z innymi inwestycjami w instrumenty finansowe na standardowych zasadach dotyczących rozliczania strat podatkowych. Takie rozwiązanie wprowadza dla inwestorów funduszy kapitałowych nowe możliwości reinwestowania zarobionych środków. Należy zauważyć, iż wprowadzona zmiana legislacyjna była elementem zdecydowanie pozytywnym w zakresie dotyczącym podatku od zysków kapitałowych.

4. Zakończenie

Celem artykułu było przedstawienie wpływu zmian podatkowych dotyczących rozliczania dochodów i strat z inwestycji w fundusze kapitałowe. Zmiany legislacyjne w zakresie opodatkowania rozliczania dochodu lub straty z inwestowania w fundusze kapitałowe wprowadziły długo wyczekiwaną przez inwestorów możliwość rozliczenia poniesionej straty z tytułu inwestowania w fundusze kapitałowe z inwestycjami w inne instrumenty finansowe.

Zweryfikowano pozytywnie tezę dotyczącą zagadnienia długoterminowych korzystnych skutków wprowadzenia opisanych w niniejszym artykule zmian legislacyjnych poprzez zwiększenie liczby inwestorów, którzy wybraliby fundusze kapitałowe jako sposób na ulokowanie swojego kapitału. Wprowadzone zmiany legislacyjne dotyczące możliwości odliczenia poniesionej straty z rozliczeniami podatkowymi innych instrumentów finansowych przyniosły korzyść przejawiającą się zwiększeniem zainteresowania potencjalnych inwestorów instrumentem finansowym w postaci funduszy kapitałowych. Oferowane przez fundusze kapitałowe produkty, wyróżniające się zwiększoną dywersyfikacją niwelującą ryzyko inwestycyjne przez zmiany prawne, mogą stać się chętniej wybieranymi produktami inwestycyjnymi. Możliwe do zaobserwowania zmiany mogą przejawiać się również we wzroście wiedzy społeczeństwa na temat lokowania kapitału w różnych inwestycjach. W rezultacie większe zainteresowanie inwestorów może przełożyć się na przyrost napływu kapitału do przedsiębiorstw, skutkując szybszym rozwojem gospodarczym. Aby uzyskać informacje weryfikujące, jaki wpływ na wzrost inwestycji miała wprowadzona zmiana legislacyjna, należałoby przeprowadzić badania dotyczące powyższego zagadnienia po roku 2024, ponieważ to w roku 2025 należy złożyć deklarację podatkową od uzyskanego dochodu lub straty z inwestycji za rok poprzedni.

Literatura

- Dawidowicz, D. (2023). *Fundusze inwestycyjne: Rodzaje, metody oceny, analiza* (s. 40-60). CeDeWu.
- Deloitte.com. (2023, 19 grudnia). Pobrano 14 lutego 2024 z <https://www2.deloitte.com/pl/pl/pages/doradztwo-prawne/articles/newsletter-strefa-pracodawcy-podatki-i-prawo/Od-stycznia-nowe-zasady-rozliczania-dochodow-i-strat-z-inwestycji-w-fundusze-kapitalowe.html>
- Infor.pl. (2023a, 23 grudnia). *2024: to prawdziwa rewolucja w PIT – podatek od inwestycji kapitałowych z uwzględnieniem wszystkich strat*. Pobrano 10 lutego 2024 z <https://www.infor.pl/twoje-pieniadze/podatki/6420005,2024-to-prawdziwa-rewolucja-w-pit-podatek-od-inwestycji-kapitalowyc.html>
- Infor.pl. (2023b, 23 grudnia). *Zyski z funduszy inwestycyjnych a podatek dochodowy PIT – zmiany od 2024 roku. Będzie możliwa kompensacja zysków i strat z inwestycji*. Pobrano 15 lutego 2024 z <https://ksiegowosc.infor.pl/podatki/pit/pit/rozliczenia/6407811,zyski-z-funduszy-inwestycyjnych-a-podatek-dochodowy-pit-zmiany-od-2024-roku-będzie-możliwa-kompensacja-zyskow-i-strat-z-inwestycji.html>
- Samoyłk, M. (2023). *Inwestowanie dla każdego: Jak prosto i skutecznie pomnażać swoje pieniądze* (s. 104-127). Inwestomat.eu.
- Sokołowska, E. (2011). Optymalizacja podatkowa w wybranych inwestycjach finansowych. *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, (174), 580-584.
- Ustawa z dnia 26 maja 2023 r. o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2023 r., poz. 1059 ze zm.)
- Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2022 r., poz. 2647 ze zm.)

Settlements of Income and Losses from Investments in Capital Funds

Abstract: Capital funds represent one of the ways to invest capital, providing investors with access to a diverse range of financial instruments. The diversification employed by capital funds contributes to minimizing investment risks. Aspects related to tax settlement of investments are particularly crucial for investors in terms of the potential to reduce their tax liabilities and engage in tax optimization activities. The aim of this article is to present the impact of tax changes concerning the reporting of income and losses from investments in capital funds. The research methods employed included literature analysis, legal acts analysis, comparative analysis, and observational methods. Among the most significant conclusions drawn from this article, one can highlight the positive influence of legislative changes on the increasing inclination of society to invest in capital funds and the products they offer. This, in the long run, may contribute to the growth of societal wealth and economic development.

Keywords: capital funds, investments, tax law, income, loss